

UNIVERZA V MARIBORU
FAKULTETA ZA ELEKTROTEHNIKO,
RAČUNALNIŠTVO IN INFORMATIKO

Maša Plavec

**JAVNO MNENJE V PRIMEŽU MEDIJEV IN
SOCIALNIH OMREŽIJ – PRIMER BEGUNSKE
KRIZE**

Diplomsko delo

Maribor, avgust 2016

UNIVERZA V MARIBORU
FAKULTETA ZA ELEKTROTEHNIKO,
RAČUNALNIŠTVO IN INFORMATIKO

Maša Plavec

**JAVNO MNENJE V PRIMEŽU MEDIJEV IN
SOCIALNIH OMREŽIJ – PRIMER BEGUNSKE
KRIZE**

Diplomsko delo

Maribor, avgust 2016

JAVNO MNENJE V PRIMEŽU MEDIJEV IN SOCIALNIH OMREŽIJ – PRIMER BEGUNSKE KRIZE

Diplomsko delo

Študentka: Maša Plavec
Študijski program: Univerzitetni študijski program
Medijske komunikacije
Smer: Medijska produkcija
Mentor: Izr. prof. dr. Friderik Klampfer
Lektorica: univ. dipl. slov. Tabita Jovanović

KAZALO VSEBINE

1	UVOD	1
1.1	Cilji in hipoteze diplomskega dela.....	2
2	MIGRACIJE	3
2.1	Kdo je begunec?.....	3
2.2	Zgodovina begunstva v Sloveniji.....	3
2.3	Primerjava begunske krize leta 1992 z današnjo	4
2.4	Aktualna begunska kriza	5
3	MEDIJI	8
3.1	Javno mnenje.....	9
4	ANALIZA PRISPEVKOV	11
4.1	»Kako nemški mediji cenzurirajo posnetke nasilnih prebežnikov«.....	11
4.2	»Navodila za uporabo novic ali kako se obvarovati pred medijsko histerijo«	12
4.3	»Sovraštvo Slovencev do beguncev: zelo kratek vodič«.....	14
4.4	Socialna omrežja: primer Facebook strani Slovenija Zavaruj Meje	16
5	ANALIZA ANKETE.....	18
5.1	V katero starostno skupino spadate?	18
5.2	Kakšna je vaša najvišja dosežena formalna izobrazba?.....	19
5.3	Kje ste prvič izvedeli za zadnjo begunsko krizo? (Leto 2015)	20
5.4	Kako ste se sprva odzvali na množično priseljevanje beguncev?.....	21
5.5	Kje ste prebirali največ informacij o begunski krizi tekom dogajanja?.....	21
5.6	Kako ste se odzvali na postavitev žične ograje na slovenski meji, da bi preprečili vstop beguncem v našo državo?	22
5.7	V spodnji tabeli označite, koliko ste verjeli novicam, ki so jih objavili mediji, od tega pomeni 1 = nič nisem verjel/-a in 4 = popolnoma sem verjel/-a.....	23
5.8	Kako se vam zdi, da so socialna omrežja (Facebook, Twitter) prikazala begunce? ..	24
5.9	Se je vaše mnenje o beguncih med begunsko krizo (tj. v času od oktobra 2015 pa do sedaj) morda kaj spremenilo?.....	24
5.10	Kako mislite, da se bo spremenilo stanje v Evropi po prihodu beguncev?.....	25
5.11	Izmerjeno javno mnenje.....	26
6	SKLEP	29
	VIRI IN LITERATURA	32

KAZALO GRAFOV

Graf 1.....	18
Graf 2.....	19
Graf 3.....	20
Graf 4.....	21
Graf 5.....	21
Graf 6.....	22
Graf 7.....	23
Graf 8.....	24
Graf 9.....	25
Graf 10.....	26

Javno mnenje v primežu medijev in socialnih omrežij – primer begunske krize

Ključne besede: begunci, mediji, javnost

Povzetek

Mediji veljajo danes kot četrta veja oblasti. Imajo moč, da vplivajo na stališča javnosti in (so)oblikujejo naša mnenja. V diplomskem delu smo raziskovali vpliv medijev in socialnih omrežij na primeru zadnje begunske krize in poskušali dokazati, koliko in na kakšen način mediji vplivajo na našo percepcijo o beguncih. Uporabili smo eksperimentalne, komparativne in deskriptivne metode, da bi čim boljše dosegli zastavljene hipoteze, prav tako pa smo tudi raziskovali, kateri medij ali socialno omrežje je imelo največ vpliva na mnenje o beguncih v Sloveniji. Dokazali smo, da imajo mediji velik vpliv in da so socialna omrežja čedalje pomembnejši faktor v oblikovanju javnega mnenja.

Public opinion regarding the media and the social media – the refugee crisis

Key words: refugees, media, the public

Abstract

Media is considered as the fourth branch of government nowadays. It has the power to influence and partly form public opinion. In this thesis we studied the influence of media and social networks in the case of the last refugee crisis and tried to prove how much and in what way the media influenced public perception of refugees. We used experimental, comparative and descriptive methods to achieve the goals we set. We have also studied which kind of media or social networks shaped the public opinion on refugees in Slovenia the most. Evidence suggests that media have a major impact on how we form our opinions and social networks play an increasingly important role in their formation.

1 UVOD

Mediji so dandanes označeni kot četrta veja oblasti, saj vedno bolj vplivajo na stališča in mnenja javnosti, prav tako pa delujejo tudi propagandno in dobičkonosno, saj tržijo informacije. Glavni problem moči medijev pa je ravno v tem, da ne vemo, koliko so informacije, ki nam jih ponujajo, resnične in verodostojne. Mediji so danes dostopni prav vsakomur; tiskane medije lahko najdemo v vsaki trgovini, trafiki, ponekod tudi v lokalih in restavracijah, javnih prevoznih sredstvih in pri skorajda vsakemu posamezniku doma. Elektronski mediji so pa prav tako dostopni z le enim klikom v spletnem brskalniku, večina tiskanih medijev pa je na podoben način dostopna tudi na spletu. Pod ta močan vpliv medijev se vedno bolj štejejo tudi socialna omrežja, saj tudi tam lahko najdemo novice, članke, bloge, spletne strani in tako naprej. Novice z vsega sveta so nam dosegljive kot na dlani, tako da lahko vedno dostopamo do kakršnihkoli informacij. Vendar, koliko tega, kar lahko preberemo, je dejansko resnično?

V diplomskem delu smo se tako osredotočili na ta vpliv medijev na javnost in poskušali dokazati, v kakšni meri vplivajo in kako (so)oblikujejo naša stališča do problematik v Sloveniji ali v širšem svetu. Za predmet preučevanja smo izbrali aktualno begunsko krizo, saj je ena najbolj odmevnih problematik današnjega časa. Le-ta je bila v zadnjem letu množično obravnavana v tiskanih in elektronskih medijih kot tudi na socialnih omrežjih, prav tako pa je odličen primer za ugotovitve, koliko in kako dejansko mediji vplivajo na stališča javnosti. Zanimalo nas je tudi, na kak način so mediji predstavili to problematiko javnosti, koliko so bili pri tem verodostojni in upoštevali novinarski kodeks, poskušali pa smo ugotoviti tudi, kako se je spreminjalo javno mnenje skozi obdobja begunske krize in tudi, če je bilo to neposredno povezano z načinom, kako so mediji poročali o njej. Zanimalo nas je, ali lahko dokažemo koleracijo med objavami medijev in mnenjem javnosti, ker se o tovrstnem vplivu medijev dandanes veliko ugiba, ljudje pa se tovrstnega vpliva sploh ne zavedamo, ker je zelo subtilen. Koliko od napisanega v medijih je res, in ali še ljudje sploh znamo razmišljati s svojo glavo?

Diplomsko delo smo razdelili na štiri poglavja. V prvem poglavju smo se osredotočili na teorijo, ki se nanaša na temo diplomskega dela, v nadaljevanju pa smo analizirali prispevke

iz različnih medijev, da bi na ta način potrdili ali ovrgli naše hipoteze. Vključili smo tudi anketo, ki smo jo v zadnjem poglavju analizirali in primerjali z našimi hipotezami, v zaključku pa smo povzeli vsa dognanja in rezultate ter jih smiselno povezali v celoto.

1.1 Cilji in hipoteze diplomskega dela

V diplomskem delu smo pred začetkom pisanja postavili hipoteze, ki smo jih skozi raziskavo poskusili potrditi ali zavrniti. Hipoteze so bile naslednje:

Hipoteza 1: Mediji so s svojim (pretežno negativnim) načinom poročanja vplivali na odnos javnosti do begunske krize.

Hipoteza 2: Novinarji, uredniki idr. medijski deležniki niso profesionalno opravili svojega dela – niso dosledno preverjali pričevanj ljudi in verodostojnosti virov, niso se prepričali o razmerah na lastne oči, na kraju dogajanja, in niso se dovolj zavedali svoje odgovornosti pri poglobljanju škodljivih predsodkov in stereotipov o tujcih in muslimanih.

Hipoteza 3: V poplavi informacij je bil delež evidentno neresničnih ali vsaj nepreverjenih novic, obvestil, zgodb, pričevanj, visok, na internetnih medijih pa je krožilo veliko sumljivih ali celo namerno ponarejenih fotografij in video posnetkov.

Hipoteza 4: Socialna omrežja so po vplivu na javno mnenje v tem primeru (morda sploh prvič) prekosila tiskane in digitalne medije.

Hipoteza 5: Pri begunskih krizah v preteklosti na tleh Slovenije oziroma Jugoslavije je bil odziv javnosti drugačen kot v primeru tokratne begunske krize.

2 MIGRACIJE

2.1 Kdo je begunec?

»Begunec je skratka beseda, ki je skoraj preobložena s pomenom in je (zato) ni mogoče podeljevati komurkoli. Še zlasti ne neznanim, nepovabljenim prišlekom, »srepih pogledov« in »neznanih namenov«, ki se blatni in umazani plazijo preko naših meja. Ti so – zanimivo, kako neusmiljeno je lahko včasih samonikla ljudska retorika! – lahko le prebežniki, ljudje, ki so iz neznanih razlogov prebežali v Slovenijo, pot pa nameravajo (oziroma so nameravali) nadaljevati, najpogosteje na Zahod. Prebežniki je torej postala oznaka za kategorijo ljudi, ki se je na slovenskem ozemlju znašla tako rekoč slučajno, nekako po pomoti, in še to tako, da je z ilegalnim preходом meje kršila slovenske zakone.« [1]

Nadaljujejo še [1], da Slovenci mešamo izraz »prebežnik« ter »ilegalec«, saj je ilegalec nekdo, ki je zagrešil nelegalno dejanje, medtem ko je prebežnik nekdo, ki pred nečim beži. »Begunec je oseba, ki ji je v Sloveniji priznan status azila po Ženevski konvenciji ali azil iz humanitarnih razlogov. Prvi so t. i. konvencijski begunci, ki jih je država priznala za begunce, ker so v skladu s konvencijo in protokolom dokazali, da jim v državi, iz katere so pobegnili, grozi pregon na podlagi rase, vere, nacionalnosti, političnih idej ali pripadnosti kakšni družbeni skupini.« [2]

Avtorica [2] tudi poudari, da begunski status prizna UNHCR¹, kjer begunec uživa pravice, ki so povezane s tem statusom. Največje stopnje zaščite so deležni konvencijski begunci, ki jim mora država prejemnica zagotoviti vse pravice iz konvencije o statusu begunca.

2.2 Zgodovina begunstva v Sloveniji

Grimani [2] piše, da je begunec vsak, ki mu država odobri prošnjo za azil. Tako so v prvih letih po osamosvojitvi v Sloveniji vložili majhno število prošenj za azil, leta 1995 jih je bilo 35, 1997 pa 72. Število je nato naraščalo, višek je pa v tistem času doživelo leta 2003, ko je za azil zaprosilo 93 oseb. Horvat, Žagar in drugi avtorji pa v svoji publikaciji [1] navajajo, da se je podoben primer poročanja medijev o beguncih že zgodil, in sicer leta 1992, ko se je

¹Urad Visokega komisariata Združenih narodov za begunce.

začela vojna v Bosni in Hercegovini. Takrat so mediji prav tako poročali o »nevarnih beguncih«, »potencialnih storilcih kaznivih dejanj«, »utegnejo izbruhniti manjše epidemije« ipd. [1] Avtorji poudarjajo, da je takratna beseda za begunce pomenila čisto nekaj drugega kot pomeni danes. Begunci so tako ostali le bošnjaški begunci, ki so takrat bežali pred vojno. Tako je ostalo prepričanje, da so begunci tisti, ki pred nečim bežijo.

Drug tak primer beguncev v Sloveniji je bil leta 1991, ko sta se Slovenija in Hrvaška odcepili od nekdanje jugoslovanske države, zato pa je izbruhnila vojna, ki je povzročila prihod velikega števila beguncev. Najprej so poleti 1991 k nam prišli hrvaški begunci, ki pa so v Sloveniji ostali le kratek čas. Kasneje so jim sledili še bošnjaški begunci, ki pa so doživljali že več pozornosti ljudstva, saj se je prah po osamosvojitvi polegel. Ampak takrat so bili Slovenci do teh beguncev drugačni – zaradi nedavne takratne »slovenske pomladi«, ki se je končala nekaj let prej, je bilo med ljudmi čutiti močno prizadevanje za demokracijo. Slovenski mediji, javnost in politika so tako odkrito nasprotovali kršenju človeških pravic, ki so se dogajale drugod po bivši Jugoslaviji. »Glede na vrsto pogojev, ki so jih postavile države Evropske unije, je priznanje temeljilo na zaupanju, da bo nova država demokratična in da bo spoštovala človekove pravice. Ljudem zato ni prišlo niti na misel, da Slovenija begunce obravnava kako drugače kakor demokratično ali da popolnoma ne spoštuje njihovih pravic.« [1] Vsekakor pa to ni trajalo dolgo časa, saj so se kmalu začela pojavljati trenja, uveljavila se je hierarhizacija vrednot in prevladalo je mnenje, da sme naša oblast svojo mejo zapreti, da bi na ta način zaščitila slovenske prebivalce. Zanimivo, da je to izjavil sekretar Rdečega križa Slovenije. Podobnega mnenja so bili tudi takratni mediji, ki so se spraševali, do kod lahko sploh sega naša humanitarnost in kako dolgo bo Slovenija še lahko prenašala takšen naval beguncev, ne da bi to ogrozilo našo težko priborjeno neodvisnost. [1]

2.3 Primerjava begunske krize leta 1992 z današnjo

Kmalu se je na oblasti pojavilo prepričanje, da je Slovenija že zelo blizu maksimalnemu številu sprejetih beguncev, čeprav tega niso podkrepili z verodostojnimi podatki in argumenti. [1] Prav tako so brez podlage trdili, da so t. i. »zbirni centri« polni. Ko so se številke o maksimalnem številu beguncev prvič pojavile v poročilu vlade iz leta 1992, je to številko z redkimi izjemami nekritično povzela večina medijev. Tako se je izoblikoval dogovor med politiki, mediji in širšo javnostjo. »Število beguncev so zato včasih neskončno

preveličevali in dramatizirali; tako je, denimo, skoraj leto zatem, ko je bilo po uradnih podatkih Urada za priseljevanje in begunce v Sloveniji največ 50.000 beguncev.« [1]

Prav tako se podobnost takratne begunske krize z zadnjo begunsko krizo kaže tudi po tem, kako so mediji nato poročali o beguncih. Mediji so begunce predstavili kot nevarne, da povzročajo nered, da se pojavljajo konflikti nacionalnih razsežnosti, grožnje z bombami ipd., podobne besede pa lahko opazimo tudi v časopisih iz leta 2015 in 2016. Prav tako se je že v begunski krizi leta 1992 izoblikovalo stališče, ki smo ga opazili tudi v lanski begunski krizi – ko je začela Slovenija z izgovorom, da enako ravnajo tudi druge države, zapirati svoje meje in zavračati begunce. Prav tako so tudi begunce takrat začeli diskriminirati – v članku iz Dela so se, na primer, pojavile besede, ki so označile begunce za »ljudi iz nižjih socialnih slojev [...] zdravstveno stanje beguncev je hudo načeto [...] menda [...] nekoga ubili.« [1]

Še ena izmed podobnosti, ki jih lahko opazimo, je, da smo tudi pogosto poslušali pritožbe glede beguncev, da ne delajo, ampak zgolj jemljejo denar od slovenske države in tako še dodatno obremenjujejo slovenski proračun [1], pri čemer se kritiki niso zavedali, ali pa jih to ni zanimalo, da se po določenih mednarodnih konvencij začasni begunci ne morejo zaposliti. Takšne pritožbe smo lahko v medijih zasledili tudi lani in letos. Čeprav imamo danes opraviti z drugačnimi begunci kot takrat, za tovrstne očitke še vedno ni prave podlage. Kot torej vidimo, lahko veliko lastnosti prejšnje begunske krize leta 1992 povežemo z zadnjo. Čeprav je šlo takrat za drugačno vrsto beguncev, je država na začetku prav tako dajala vtis neke humanitarne države, ki spoštuje človekove pravice. Kasneje, ko so stopili v ospredje ekonomski in politični interesi, pa se je javno razpoloženje zasukalo proti beguncem in varovanju njihovih človeških pravic. Zgodba se je torej v nekaj točkah ponovila, kar pa samo dokazuje, da ni problem samo in izključno le v beguncih.

2.4 Aktualna begunska kriza

Da bi razumeli, zakaj so mediji begunski krizi posvečali toliko pozornosti, moramo vedeti, kaj je sprožilo to begunsko krizo.

»Hitro povečanje števila beguncev in priseljencev na poti proti obljubljenim evropskim deželam v letošnjih pomladanskih mesecih ne bi smelo presenetiti nikogar, saj so številni

kazalniki že dlje časa napovedovali, da se bo morala na begunsko krizo popolnoma nepripravljena Evropa prej ali slej soočiti s posledicami vojn, revščine, podnebnih sprememb in splošnega obupa.« [3]

Videmšek v svojem članku na Delo.si [3] razlaga, da je bila begunska kriza pričakovana, saj se vojno stanje na Bližnjem vzhodu vedno bolj širi, potekajo državljanske vojne v boju za ozemlje. Vojna, ki se je začela pred več kot štirimi leti, se je zdaj razplamtela, Sirci pa bežijo pred Islamsko državo kot tudi pred režimom, ki ga vzpostavlja predsednik Bašar al Asad. Vsekakor tu ne smemo pozabiti na vpletenost ZDA, ki je s svojimi vojaškimi posredovanji na Bližnjem vzhodu skupaj z nekaterimi evropskimi državami leta pomagala odpreti to Pandorino skrinjico. [4] ZDA so s pomočjo EU jeseni leta 2011 spodkopale Gadafijev režim, sledila pa je t. i. »arabska pomlad«², ki je povzročila nestabilno in nevarno državo, takrat pa se je tako v bistvu že začela begunska kriza. [5] Po ocenah Združenih narodov je v teh krvavih spopadih umrlo že četrta milijona ljudi, medtem ko jih je 7,6 milijona moralo zbežati iz svojih domov. [6] V iskanju boljšega jutri so tako prebivalci Sirije začeli množično bežati iz te v vojni uničene države, možnosti pa jim je izboljšalo še takratno odprtje grške meje z Makedonijo, preko katere so se begunci odpravili v druge balkanske države. Na tej poti so se sirskim prebežnikom pridružili še begunci iz Afganistana in Pakistana, ki prav tako bežijo pred vojnim nasiljem v svojih državah. Podatki visokega komisariata ZN za begunce kažejo, da se je letos tako preko Sredozemskega morja podalo 381,412 ljudi, največ od tega Sircev. [4] V članku na Rtv slo.si avtorica navaja, da se na pot do srednje Evrope odpravi predvsem srednji višji sloj, ti pa si želijo tukaj ustvariti boljše življenje. V svoji domovini so namreč morali živeti v prenatrpanih begunskih taboriščih, ali pa so jih želeli prisilno mobilizirati v vladno vojsko. Na pot v Evropo jih je pognala tudi prenaseljenost sosednjih držav Sirije, ki so že prepolne beguncev, pa tudi nemška kanclerka Angela Merkel, ki je v beguncih videla izobraženo delovno silo, jim je zato na stežaj odprla vrata v Nemčijo.

Vsekakor begunstvo ni stvar izbire, saj si noben posameznik ne zasluži živeti v razmerah, v kakršnih so še nedavno nazaj živeli sirijski begunci, ki zdaj počasi prodirajo v Evropo kljub vsem oviram – fizičnim, psihičnim, političnim – v upanju na boljši jutri, Evropska unija pa se medtem lomi pod težo desničarjev in levičarjev, varuhov človekovih pravic, protestnikov ter zgroženih in prestrašenih Evropejcev, ki se bojijo za svojo prihodnost.

²Arabska pomlad je revolucionarni val demonstracij in protestov (tako nenasilnih in nasilnih), nemirov in državljanskih vojn v arabskem svetu, ki se je začela 17. decembra 2010 v Tuniziji s tunizijsko revolucijo in se je razširila preko vseh arabskih držav.

3 MEDIJI

Medijske objave so osrednja tema našega diplomskega dela. Vsekakor te objave ostajajo uganka, saj je vprašljiva njihova resničnost, objektivnost, prav tako pa burijo duhove zaradi svoje nedokazljivosti. Ob izbruhu begunske krize je poplava medijskih poročil, tiskanih ter elektronskih, povzročila masovno zmedo in kaos v glavah ljudi, ki preprosto niso več vedeli, na katero stran bi se postavili. Vsekakor so morali verjeti nekemu – prevladalo je mišljenje o beguncih kot o nasilnih sovražnikih, ki bodo še bolj izčrpali naš državni proračun in uničili Slovenijo. To mišljenje je postalo naša resnica, le redki pa so se vprašali, od kod novinarjem take ocene in ali lahko to, kar so napisali, tudi dokažejo. »Novinarstvo brez preverjanja je kot človeško telo brez imunskega sistema. Če je primarna naloga novinarstva resnicoljubno poročanje, potem bi morala biti primarna naloga novinarjev preverjanje informacij in zavračanje vsega, kar ni resnično. Vendar se je v svetu novinarstva nekaj spremenilo in ta nujno potrebni imunski sistem je začel razpadati.« [7] Vsak novinar bi moral svoje informacije preveriti in jih šele nato poslati svetu. Če bi to upošteval vsak novinar, bi bilo morda manj objav o beguncih, ki pa bi bile toliko bolj resnične in dokazljive, pri tem pa bi verjetno prišlo tudi do drugačnega odziva javnosti, ki se ne bi zlomila pod pritiskom količine objav.

Seveda pa ni vse breme resnice na novinarjih, saj so, kot navaja Davies [7], novinarji samo delavci v tovarni novic, kjer jih bombardirajo z že obstoječimi članki iz drugih medijev. Sami nimajo časa iti na teren in preverjati dejstev, prav tako pa tudi ne morejo razmišljati s svojo glavo, pravi avtor. Tako so prisiljeni, da preprosto reciklirajo že objavljene novice, ki jih največkrat pridobijo iz le dveh zunanjih virov – od velikih tiskovnih agencij in služb za odnose za javnostjo. Naloga le-teh je, da podajata resnične in verodostojne informacije o dogajanju v svetu, česar pa niti avtor niti mi z gotovostjo ne moremo potrditi. Mediji lastnikom prinašajo dobiček, pri tem pa se lastniki ne ozirajo na etičnost in pravice ljudi, ampak želijo čim večji donos v čim krajšem času. Takšni procesi krhajo pluralizacijo medijev kot tudi demokracijo. Prav tako pa novinarji vedno bolj čutijo pritisk tržnih oddelkov medijev, kar je pokazala tudi anonimna anketa. [7]

3.1 Javno mnenje

»Danes sta uspeh in ugled javnih oseb odvisna predvsem od tega, kako so predstavljene v medijih. Nespodbudno je, da javna podoba in popularnost oseb iz javnega življenja nista več toliko odvisni od njihove dejanske uspešnosti in sposobnosti, kot od tega, kako uspešne jih predstavljajo mediji.« [8] Avtor publikacije *Zasebno in javno v medijih*, Jernej Rovšek, v svojem delu meni, da imajo mediji kot »četrti veja oblasti« veliko moč, prav tako pa govori tudi o zgodovini medijev kot zgodovini boja za svobodo izražanja. Le-to so poskušali omejevati raznorazni mogočniki, zlasti politiki. Ti hočejo izkoriščati medije in si jih podrediti, saj to vpliva na njihovo podobo v javnosti, prav tako pa pomaga pri izvolitvi na javne položaje.

Vsekakor mediji v veliki količini vplivajo na javno mnenje, čeprav se morda družba velikokrat tega sploh ne zaveda, saj mediji to počnejo subtilno in delikatno. Kot smo že prej omenili, novinarji svojih izdelkov velikokrat sploh ne preverijo in jih kljub temu posredujejo svetu. Ti nepreverjeni podatki potem potujejo od posameznikov do posameznikov, ki te informacije vpijajo nezavedno, ko zjutraj berejo časopis ob kavi ali ko na socialnih omrežjih naletijo na takšne in drugačne objave. Vsekakor mediji posegajo v naše mnenje, kot tudi pravi Edward Bernays: »Zavestno in razumno poseganje v ustaljene navade in stališča množice predstavlja pomemben del delovanja demokratične družbe. Tisti, ki manipulirajo s tem nevidnim mehanizmom družbe, predstavljajo nevidno oblast, ki v resnici vlada naši državi. Na skoraj slehernem področju našega vsakdana, najsi bo to politika ali poslovni svet, naše družbene navade ali etična načela, nas vodi razmeroma majhno število ljudi ... ki vlečejo niti, s katerimi nadzorujejo javno mnenje.« [7]

Težko bi zanikali, da javno mnenje krojijo številni dejavniki, čeprav je vsak posameznik mnenja, da misli s svojo glavo. Pa vendar določeni dejavniki vplivajo nanj, ne da bi se on njihovega vpliva sploh zavedal. Lippmann [9] v svoji knjigi *Javno mnenje* navaja naslednje dejavnike: vnaprej ustvarjena mnenja in predsodki, vzorci stereotipov, prav tako pa se informacije poistovetijo z našimi lastnimi interesi, kakor jih sami čutimo in si jih zamišljamo. A to niso edini moteči dejavniki. Eden od njih je tudi okolje, ki lahko oslabi naše razumevanje, v moderni dobi pa smo ves čas obdani s hrupom. Zato naše misli velikokrat niso sposobne razločevanja in so neumne. Večina ljudi je ujeta v nekakšnem avtomatizmu. Posameznikovo delo je lahko neskončno in nesmiselno, vsak dan je fizično

ujet v množici, kjer ne more jasno oblikovati svojih misli, njegova pozornost pa je oslABLJENA. Kot enega izmed dejavnikov pa Lippmann navaja še selekcijo ljudi, ki širijo javno mnenje – to so velikokrat neizobraženi, slaboumni, nevrotični in »zafrustrirani« posamezniki, ki pa poskrbijo, da krožijo sporočila, ki se jim zdijo splošno najbolj privlačna. »Vse te omejitve v dostopu do okolja se prepletajo z nejasnostjo in zapletenostjo samih dejstev, tako da preprečujejo jasno in utemeljeno zaznavanje, da uporabne ideje nadomestijo z zavajajočimi izmišljijami in da nam odvzamejo ustrezen nadzor nad tistimi, ki nas skušajo zavestno zavesti.« [9]

Poglejmo, kako so ti dejavniki in mehanizmi oblikovali javno mnenje v času lanskoletne begunske krize.

4 ANALIZA PRISPEVKOV

Zdaj, ko razumemo ozadje beguncev in njihovih razlogov za preseljevanje, prav tako pa vemo, kako zelo na nas vplivajo objave medijev in kakšno moč ima okolica na naše misli (in še bolj čustva), si lahko pogledamo objave novic v elektronski in tiskani obliki iz verodostojnih virov, ki so tako ali drugače pisali o begunski krizi. V publikaciji *Razor-wired*, ki jo je izdal Mirovni inštitut, so avtorji [5] zapisali, da se je na začetku vsa medijska pozornost usmerila v begunce, ki so prihajali preko mej, potem pa je ta pozornost počasi začela bledeti, tako v novicah kot v javnih razpravah, ne glede na to, da so begunci še naprej potovali skozi Slovenijo. Ta medijski spektakel, navajajo avtorji, je bil zelo podoben kateremukoli drugemu poročanju o krizi v preteklosti, to pa je med Slovenci povzročilo strah in histerijo. Če mediji ne bi tako podrobno pokrivali vsega, kar se je dogajalo na mejah, večina Slovencev sploh vedela ne bi, da so begunci v državi, saj so bili stiki med begunci in prebivalci Slovenije omejeni na minimum. Na podlagi tega lahko oblikujemo prvi dve raziskovalni hipotezi: (1) ker je imela z begunci, ki so prečkali našo državo, osebno izkušnjo samo peščica Slovencev, mnenje o njih pa si je prej ali slej oblikoval čisto vsak, si je velika večina ljudi mnenje ustvarila na podlagi medijskih poročil o begunski krizi in (2) to, kakšno mnenje o beguncih si je posameznik ustvaril, pretežno pozitivno, nevtrarno ali pretežno negativno, je bilo v veliki meri odvisno od tega, kje, tj. na podlagi poročanja katerega medija, se je seznanjal z dogajanjem in ali je bil ta medij beguncem v osnovi naklonjen ali sovražen.

4.1 »Kako nemški mediji cenzurirajo posnetke nasilnih prebežnikov«

Prvi tak članek, ki se nam je zdel zanimiv, prihaja s portala *Siol.net*, avtor Aleš Žužek v članku pa govori o sporu med Veliko Britanijo in Nemčijo, saj Nemčija močno zagovarja dejstvo, da lahko begunci prestopijo meje in zaživijo v sožitju z ostalimi prebivalci Evrope. Medtem ko Velika Britanija ne podpira predloga Evropske komisije o kvotni razdelitvi 120 tisoč migrantov in beguncev, pravi Žužek. [10] Avtor podkrepi ta spor med dvema velikima članicama EU z novicami, ki jih objavlja vsaka država in ki se po njegovih besedah zelo razlikujejo. BBC je namreč prikazoval podobe nasilnih prebežnikov, kako skušajo podreti ograjo, mečejo kamne itd. Po drugi strani pa je nemška televizija ARD prikazala v svojih novicah le posnetke žensk in otrok na begu pred solzivcem, ki ga je uporabila madžarska

policija. Šlo bi naj konkretno za en dogodek, ki pa sta ga dve različni televiziji, dve državi prikazali čisto drugače. Medtem ko so novinarji BBC govorili o nasilju med begunci in obrambi madžarske meje, so nemški novinarji poudarjali nasilnost madžarskih policistov do beguncev. Prav tako Nemčiji v tem članku Britanci očitajo, da se postavlja v vlogo varuha morale in želi državam Evropske unije vsiliti begunce, ki jih le-ti ne želijo. V članku so poudarjene še druge sporne točke med Nemčijo in Veliko Britanijo, po besedah avtorja pa Britanci zato razmišljajo celo o izstopu iz EU.

V tem članku lahko jasno vidimo manipulativno moč medijev. Ti so v eni državi pokazali izključno negativno plat beguncev, medtem ko so jih v drugi državi poveličevali in jih sprejemali odprtih rok. Vsekakor je to, kar je bilo pokazano na nacionalni televiziji, najsi je dobro ali slabo, vplivalo na prebivalce te države, saj ljudje vse prevečkrat slepo verjamejo stvarjem, ki jih vidijo na televiziji v novicah in za katere domnevajo, da so čista, nepotvarjena resnica.

4.2 »Navodila za uporabo novic ali kako se obvarovati pred medijsko histerijo«

Naslednji članek je želel poudariti enostransko poročanje o beguncih v medijih, predvsem na socialnih omrežjih, kjer so se nepodpisani ljudje zgražali nad begunci, bali so se za svoje otroke, napovedovali konec Evrope in tako dalje, pravi avtor Lenart J. Kučič. [11] Nadaljuje, da politika in mediji prikrivajo pravo resnico o beguncih, tisti, ki pa so na javnih omrežjih uporabljali sovražni govor, pa niso niti poskusili predstaviti širše zgodbe ali nasprotnih dejstev. Na socialnih omrežjih so objavljali nepodpisane fotografije, ki so potrjevale negativno mnenje večine. Avtor se je v svojem članku na Podcrto.si oprl na besede profesorja psihologije in trženja, Roberta B. Cialdinija, ki je v svoji knjigi razložil, zakaj ljudje tako zlahka nasedemo nekim fotografijam na socialnih omrežjih, komentarjem, nepotrjenim novicam itd. Pojasnil je, da so to načela prepričevanja, sicer nezavedna in refleksna, ki pa jih posamezniki na družbenih omrežjih velikokrat uporabijo, čeprav tega še sami ne vedo. Avtor dalje povzema profesorja in pravi, da je to v bistvu nek sprožilec, načelo recipročnosti, ki ga zelo radi uporabljajo načrtovalci družabnih spletnih storitev. Gre za izkazovanje naklonjenosti, saj preko socialnih omrežij lahko pridobivamo odobritve in pohvale, ljudje le z enim klikom pokažejo, da se z nami strinjajo, in tako nam neka neznana

oseba postane bolj všeč, bližja in bolj domača, v zameno pa bomo tudi sami pozitivno naravnani do njenih prihodnjih zapisov.

Ta učinek recipročnosti je še uspešnejši, kadar se poveže še z dvema načeloma – zavezanostjo in doslednostjo. Kdor je enkrat objavil beguncem nenaklonjen zapis, bo s tem nadaljeval, saj se bo bal pritiska drugih, če bo svoje mnenje spremenil. Najbolj pomembno pa je, da se čuti posameznik sprejetega, zato vsak od nas išče potrditev, da drugi razmišljajo in čutijo enako ali podobno kot mi. Tako postanemo del večinskega mnenja, to pa je tisto mnenje, ki v javnosti prevlada, ne glede na to, ali je resnično ali ne. Še veliko mehanizmov vplivanja in prepričevanja je danes na delu v medijih, za navedene pa velja, da dajo objavam na socialnih omrežjih takšno moč, da kot njihovi nekritični uporabniki verjamemo nekemu, ki ga sploh ne poznamo in ki ni svojih besed podkrepil z nobenimi dokazi.

»Če anonimni spletni zapis pravilno nagovori naše strahove, upanja ali predsodke, mu bomo verjeli, ker mu želimo verjeti – ne glede na dokaze. Prav tako bomo uživali ob misli, da ravno mi poznamo pravo resnico, čeprav smo jo izvedeli od neznanca, ki niti treh stavkov ne zna napisati brez večje pravopisne napake.« [11] Tukaj opazimo, da ti anonimni spletni zapisi uporabljajo, resda nezavedno, psihološki mehanizem, ki pojasnjuje, kako lahko neresnica postopoma prevlada nad resnico in sproži kolektivno psihozo. Kot je dokazal že Maslow s svojo hierarhijo potreb, ljudje stremimo k zadovoljevanju svojih potreb – fizičnih, psiholoških, socialnih, kognitivnih, po varnosti itd. Ker si tako želimo čim bolj zadovoljiti svoje potrebe, v tem primeru predvsem socialne, verjamemo tistemu, čemur želimo verjeti. S tem se počutimo sprejete, priznane in spoštovane, enakopravne člane spletne skupnosti, počutimo se bolj samozadostni, ker poznamo resnico in smo brez zadržkov pripravljeni verjeti nekemu, ki je morda popoln neznanec, ki pa po vsem sodeč z nami deli točno določen vrednostni sistem.

Prav tako pa avtorji zapisov velikokrat uporabijo drug pristop – čustveno manipulacijo. Ta je lahko zavestna ali podzavestna. Besedne in vizualne reprezentacije beguncev kot verskih fanatikov, neciviliziranih divjakov, preračunljivih goljufov in neobvladljivih hord v bralcih in gledalcih predvidljivo vzbujajo intenzivna negativna čustva: strah, nezaupanje, negotovost, zavist, sovraštvo, jezo, maščevalnost ... Ko človek občuti takšne vrste emocij, je ranljiv in nepreviden, dovzetnejši za nepotrjene resnice in celo očitne laži, ter ga je lažje prepričati, da je črno belo in belo črno. Noam Chomsky je tak način manipulacije vključil v razlago 10 načinov manipulacije prebivalstva s pomočjo množičnih medijev. Opisuje jo kot

zlorabo čustev, saj kritično zavest nadomestijo čustveni impulzi. Z uporabo čustvenega registra omogoča dostop do nezavednega, tam pa se lahko potem spreminjajo želje, bojzani ali prisile, prav tako je možno tudi vpeljevati ideje in celo spodbujati določena dejanja. Chomsky navaja še vrsto drugih manipulativnih strategij: (a) preusmerjanje pozornosti – javnost preusmerja od pomembnih problemov k nepomembnim s pomočjo poplave nepomembnih informacij; (b) ustvarjanje problema – ustvarijo problem, da bi se del javnosti nanj odzval; (c) postopnost sprememb – uveljavljanje nesprejemljivih ukrepov postopoma, po korakih (v Sloveniji se zgodijo drastične spremembe, pa tega nihče ne opazi); (d) odlaganje – napovejo nepriljubljene spremembe dolgo vnaprej, tako je ljudstvo bolj pripravljeno; (e) uporaba otroškega jezika – občinstvo potlači svojo kritično zavest in sporočilo dobi večjo moč vpliva na ljudi (uporaba v slovenskem oglaševanju); (f) nevednost – izobrazba nižjih slojev naj bo čim bolj povprečna in slaba, da jim ne bo omogočila razumeti mehanizmov za manipulacijo z njihovo lastno privolitvijo (v slovenskem šolstvu se opazijo velike razlike); (g) povečevanje neumnosti - ljudje se prepričuje, da je modno biti neumen, vulgaren, neveden, ter zbuja odpor do kulture in znanosti; (h) ustvarjanje občutka krivde – prepričevanje posameznika, da je samo on kriv za lastno nesrečo, temu sledi podcenjevanje posameznika in občutek krivde, hkrati pa se bo ta sprijaznil s trenutnim stanjem in se ne bo uprl sistemu; (i) zloraba znanja – nadzorni sistem je deležen naprednega znanja o človeku na fizični in psihični ravni in zaradi naglega razvoja znanosti to s pridom izkorišča pri manipuliranju z javnostjo. [12]

4.3 »Sovraštvo Slovencev do beguncev: zelo kratek vodič«

Naslednja objava, ki smo jo zasledili med iskanjem gradiva za naše diplomsko delo, sicer ni novica, temveč zapis na blogu, ki ga ustvarja Boris Vezjak [13].. Ta ima za sabo že kar nekaj ustvarjanja z mediji, predvsem s spremljanjem intervencij v slovenskih medijih. Na svojem blogu In media res pa predvsem kritično in argumentirano piše o medijih in medijskih praksah. V objavi, ki smo jo analizirali, avtor govori predvsem o sovraštvu Slovencev do beguncev, ki se po njegovem napaja predvsem iz medijskih poročil. »Mediji in občila so dnevno natrpani s tragičnimi, pretresljivimi in krvavimi podobami ljudi, ki nemalokrat govorijo o stotnijah mrtvih na dnu morja, množičnih zadužitvah, krutem umiranju otrok in mater na obali in ulicah.« Vezjak ocenjuje, da je to sovraštvo, ki ga lahko opazimo preko objav na socialnih medijih, nehumano in razgalja slovensko pravo naravo. Avtorjih teh objav

ne kažejo nobene empatije in solidarnosti, ki bi ju naj vsak človek pokazal drugim ljudem v stiski, hkrati pa si lastijo edino resnico. V svoji objavi Vezjak navaja več primerov, ko so ljudje na socialnih omrežjih objavili sovražno nastrojene objave, ki pa so seveda bile brez prave podlage in argumentacije – po njegovem je to zgolj sovražno dejanje, ki poziva k terorju in nasilju Slovencev nad begunci. Nekateri posamezniki v svojih objavah nagovarjajo, da je treba vse begunce na meji postreliti, drugi bi si raje zažgali hišo in ostali brez doma, kot pa da bi sprejeli kakšnega begunca k sebi domov³. Avtor prav tako opozarja tudi na argumente, ki se pojavljajo v obliki objav na socialnih omrežjih, da naj vlada raje kot za begunce poskrbi za Slovence v stiski. S tem te objave trkajo na etično in moralno plat Slovencev. Po Vezjakovi oceni gre za argumentacijo »ad hominem«, ki ima za cilj sogovorca prikazati v slabi luči. Vendar pa po njegovem to ni racionalni argument, saj trenutna situacija ne odraža naše resničnosti. V nadaljevanju objave se avtor spet vrača na objave nekdanjega poslanca, Jelinčiča, ki skuša na socialnem omrežju zaigrati na čustva državljanov tam, kjer so ti najbolj ranljivi – pri njihovih otrocih. Priliva olje na ogenj z obtožbami, da bi naj begunce poslali na Debeli rtič, slovenski otroci pa ne morejo na morje. Prav tako begunce označi za »potencialne teroriste«, ki bodo na omenjenem otoku »trenirali«. Tukaj Vezjak razlaga, da nekdanji poslanec uporablja prijem »sklicevanja na čustva«, ko trka na moralo slovenskega naroda, argumentacija in solidarnost pa sta potisnjena na stranski tir. V kasnejših stavkih te objave še lahko preberemo več argumentov, kot so strah Slovencev pred islamizacijo in muslimansko kolonizacijo Evrope, kar je ironično, saj prav pri nas prevladujoča veroizpoved krščanstvo uči ljubezni do sočloveka in humanosti. Tukaj avtor navaja še objave slovenskih politikov, kot je na primer dr. Damjan Črnčec, ki je podal naslednjo obtožbo: »To je čista načrtovana islamizacija Evrope. Čez kratek čas bo pa pokalo po vsej Evropi, pa naše zastave bojo kurili ti ubogi begunci, ki vsi izgledajo zelo pri močeh, naprej pa rinejo otroke in ženske za predstavo vsem naivnim politikom in elitnim pristašem.« Kot lahko vidimo, je tako pomembneže kot »navadne« ljudi Slovenije strah pred novo versko vojno, ki da bo izbruhnila, če bomo še naprej pomagali beguncem. Prav tako bi nas moralo biti strah teroristov in islamskih bojnikov. Avtor se opre na objave nekdanjega poslanca Jelinčiča, ki s svojo hujskaško perspektivo begunce enači s teroristi. Veliko ljudi

³Nekdanji poslanec Zmago Jelinčič je na socialnem omrežju napisal, da se na vladi pripravlja zakon, po katerem bodo morali naši državljani v svoje domove sprejeti določeno število beguncev. S tem je sprožil val sovražnih objav, kot je ta. Njegova objava ni bila potrjena in neresnična.

je tako prepričanih, da nam bodo begunci kasneje prerezali vratove in islamizirali našo državo, celotna begunska kriza pa je le predstava za naivno javnost, medtem ko ISIS⁴ za kulisami osvaja Evropo.

Vežjak tako skozi argumentirano in s primeri podkrepljeno objavo prikazuje moč objav v medijih, predvsem na socialnih omrežjih, katerih primarni namen je pridobiti čim več podpornikov, čeprav so te objave večinoma neargumentirane, nepotrjene in neresnične, prav tako pa velikokrat vsebujejo pravopisne napake, subjektivno noto in težko razumljivo sovraštvo do ljudi, ki bežijo pred vojno v svoji državi.

4.4 Socialna omrežja: primer Facebook strani Slovenija Zavaruj Meje

Ena najbolj uspešnih strani na socialnih omrežjih v boju proti vstopu beguncev v našo državo je gotovo stran »Slovenija Zavaruj Meje« [14], ki je aktivna že od samega začetka begunske krize, na njihovi strani pa lahko spremljamo sovražno nastrojene objave proti beguncem, povezave do protibegunskih člankov slovenskih in tujih medijev ipd. Prav tako lahko najdemo videoposnetke, kjer velikokrat ni naveden vir in so slabe kvalitete, zato lahko sklepamo, da je posnetek amaterski ali celo lažen, na posnetkih pa so videni nasilni begunci, ki napadajo ženske, vsiljujejo svojo vero, se neprimerno obnašajo v azilnih centrih in podobno. Zasedili smo tudi objave posameznikov, ki so bili sami –ali pa so bili njihovi ljubljani – domnevno žrtve napadov beguncev. V posnetkih je prisotno močno sovraštvo do beguncev, prav tako pa tudi želja po maščevanju, nezadovoljstvo s politiko, nestrpnost do drugih narodov in tako naprej. Omenjena stran je prav tako opremljena s hujskaštvom, kletvicami, sarkastičnimi in ciničnimi pripombami o vladi in beguncih, prav tako pa nepotrjene slike, velikokrat tudi stripi in karikature, iz katerih je razvidno, da je avtorjem njihovo početje v veselje.

V opisu strani te organizacije oziroma lobija lahko o njihovem »poslanstvu« preberemo naslednje: »Na sto tisoče tako imenovanih »beguncev«, ki so v veliki večini mladi moški (okoli 90 %), trenutno prihaja proti nam. To ni imigracija, TO JE INVAZIJA.« in »Vsi mediji o negativnih vidikih, ki jih povzročajo tako imenovani »begunci« seveda molčijo – a ker se ljudje zavedamo resnice, so celo prepovedali komentiranje! Na naši strani bomo objavili resnico!« Kot lahko opazimo, je njihov način izražanja precej nasilen, sovražen in

⁴Islamska država Iraka in Levanta.

ga lahko primerjamo z nagovori velikih političnih voditeljev v preteklosti, ki so bili kljub svojemu zločinskemu značaju uspešni retoriki in so spretno privabljali ljudi na svojo stran prav tako, kot to danes počno mediji v svojih objavah ali politiki v svojih govorih v parlamentu in na predvolilnih shodih .

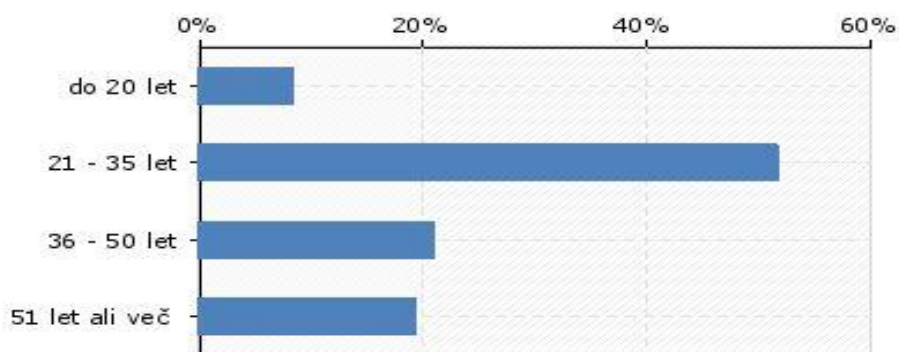
Kar se nam je zdelo zanimivo, so bili ti sovražni videoposnetki, prav tako pa tudi opombe političnih veljakov in komentiranje njihovih dejanj brez dlake na jeziku. Omenjajo se tudi druge države in njihova vpletenost v begunsko krizo, radikalna dejanja v teh državah ter polemike v objavah, ki se nanašajo na terorizem, ISIS in t. i. »arabske klane«. Še bolj zaskrbljujoči pa so komentarji, ki jih pišejo uporabniki pod objavami. Teh je povprečno okrog 100 na objavo, komentarji pa so sovražno nastrojeni, nasilni, polni kletvic in obtožb, naperjenih proti beguncem, politikom in domačim medijem. Prav tako je tudi veliko objav in komentarjev, ki nas napeljujejo k boju in ubijanju beguncev.

Tako je ta stran, Slovenija Zavaruj Meje, pridobila ogromno privržencev. Po podatkih na njihovi strani so dobili skoraj 29.000 reakcij »Všeč mi je«. Na njihovi strani lahko prav tako najdemo povezave do različnih protestov po vsej Sloveniji, ustvarjene propagandne amaterske videoposnetke in slike, kjer ljudi prepričujejo, da nam bije zadnja ura. Ker je Facebook eno izmed najmočnejših in največjih socialnih omrežij na svetu – 2. 7. 2016 je bilo na Facebooku prijavljenih 1,71 milijarde uporabnikov [15] – lahko trdimo, da močno vpliva na javno mnenje. Z objavami, ki jih objavljajo uporabniki, v našem primeru torej stran Slovenija, zavaruj meje, najprej krojijo mnenja posameznikov, ta pa se v procesu medsebojne krepitve postopno oblikujejo v kolektivno mnenje uporabnikov socialnih omrežij, nato pa z njih pronica v tiskane in digitalne medije in skozi njih oblikuje še to, kar nazadnje ankete izmerijo kot javno mnenje.

5 ANALIZA ANKETE

V sklopu našega diplomskega dela smo ustvarili anketo, s katero smo želeli izvedeti, kakšno je dejansko mnenje o beguncih na določenem vzorcu, kjer smo s ponujenimi vprašanji poskusili ugotoviti, kako razmišljajo Slovenci, kje so največ izvedeli o beguncih ter s tem potrditi ali ovreči hipoteze našega diplomskega dela. Anketo, ki smo jo objavili na socialnem omrežju, je rešilo 182 ljudi, naš vzorec bomo zaokrožili na 180 ljudi. Anketo smo sestavili iz 10 vprašanj, želeli smo jo narediti čim bolj preprosto in razumljivo anketirancem, da bi jo rešilo čim več ljudi in bi tako pridobili čim večji vzorec. Zbiranje odgovorov je potekalo avgusta 2016. V nadaljevanju bomo skozi analizo poskušali ugotoviti, kako se ti odgovori ujemajo z našimi hipotezami diplomskega dela.

5.1 V katero starostno skupino spadate?

Graf 1

Pri prvem vprašanju je šlo za demografske informacije, kjer smo si poskušali ustvariti vzorec na povprečni starostni skupini, saj smo mnenja, da mlajši prebivalci razmišljajo drugače kot starejši. Udeležence smo razdelili v 4 starostne skupine (do 20 let, od 21 do 35 let, od 36 do 50 let in 51 let ali več). Največ, polovica anketirancev, je spadala v starostno skupino od 21 do 35 let. Sledili so jim posamezniki, stari od 36 do 50 let, teh je bilo 21 %. S pomočjo tega vprašanja smo lahko sklepali, da naš vzorec temelji na mladem delu slovenske populacije.

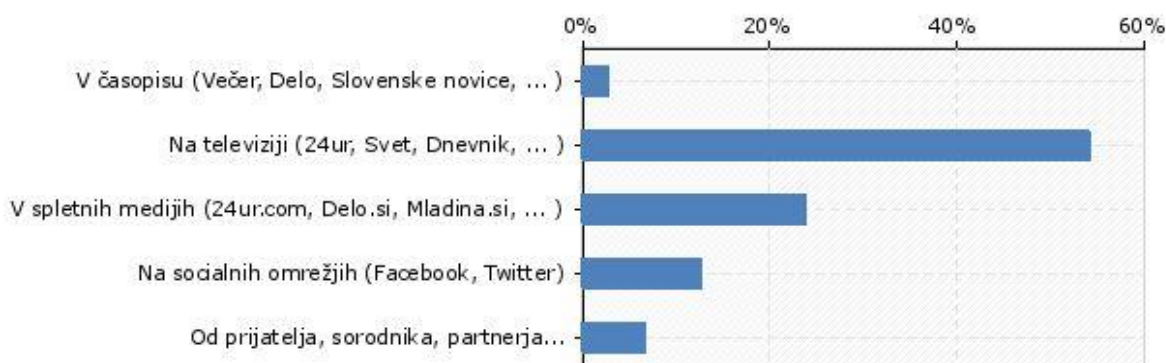
5.2 Kakšna je vaša najvišja dosežena formalna izobrazba?

Graf 2

Drugo vprašanje je zajemalo izobrazbo anketirancev. To vprašanje smo postavili zaradi vpliva mišljenja Slovencev na podlagi izobrazbe, saj smo mnenja, da tisti z višjo doseženo izobrazbo razmišljajo bolj objektivno, so bolj podkovani z znanjem ter bodo zaradi tega njihovi odgovori bolj realni. Vsekakor to ni edini pogoj za bolj realno razmišljanje, vendar smo bili mnenja, da bi moralo imeti določen vpliv na stališča o begunski krizi. Prav tako so posamezniki, ki so se več let šolali, morda bolj kritični do novic v medijih in na socialnih omrežjih. Vprašanje smo razdelili na 6 sklopov, in sicer od osnovne šole pa vse do doktorata znanosti. Največ anketirancev je končalo srednjo šolo, sledili pa so jim tisti z višješolsko ali visokošolsko strokovno ali univerzitetno izobrazbo; teh je bilo skupaj 30 %. Iz tega smo lahko sklepali, da večina anketirancev sicer ni podkovana z znanjem, ki ga dosežemo pri višjih stopnjah izobrazbe, vendar je prav tako obstajala možnost, da je med anketiranci veliko študentov, ki so še v študijskem procesu. Le-ti pa so ravno tisti, na podlagi katerih smo želeli ustvariti naš vzorec. Študenti so namreč na socialnih omrežjih najaktivnejši, prav tako pa imajo največ izkušenj s pridobivanjem informacij s spleta, saj so odraščali v največjem razvoju interneta in so tako najprimernejši kandidati za potrditev ali zavrnitev naših hipotez.

5.3 Kje ste prvič izvedeli za zadnjo begunsko krizo? (Leto 2015)

Graf 3

S tretjim vprašanjem smo prešli na glavni del naše ankete, torej mnenja o begunski krizi. Pri tem vprašanju smo želeli izvedeti, kakšen je vzorec glede na to, kje so anketiranci prvič slišali za begunsko krizo, kar je bila tudi ena izmed hipotez našega diplomskega dela. Odgovore smo razdelili na 5 sklopov, kjer smo vključili naslednje medije: časopis, televizija, spletni mediji, socialna omrežja, kot zadnjo pa smo navedli še možnost, da so za begunsko krizo izvedeli od drugih – prijatelja, sorodnika, partnerja ... Anketiranci so največkrat odgovorili, da so za begunsko krizo prvič slišali na televiziji, teh je bilo kar 54 %. Sledili so jim odgovori, da so za to prvič slišali iz spletnih medijev ali na socialnih omrežjih, teh je bilo 37 %. Iz tega smo lahko sklepali, da je sicer večina anketirancev, verjetno starejših, gledala televizijo, ko so se začele pojavljati novice o begunski krizi, prav tako pa ne smemo zanemariti tistih 37 %, ki so o tem izvedeli preko spleta, saj je to kar velik odstotek glede na naš vzorec. S tem smo lahko delno potrdili našo hipotezo, da so digitalni mediji v tem primeru praktično prekosili tiskane medije.

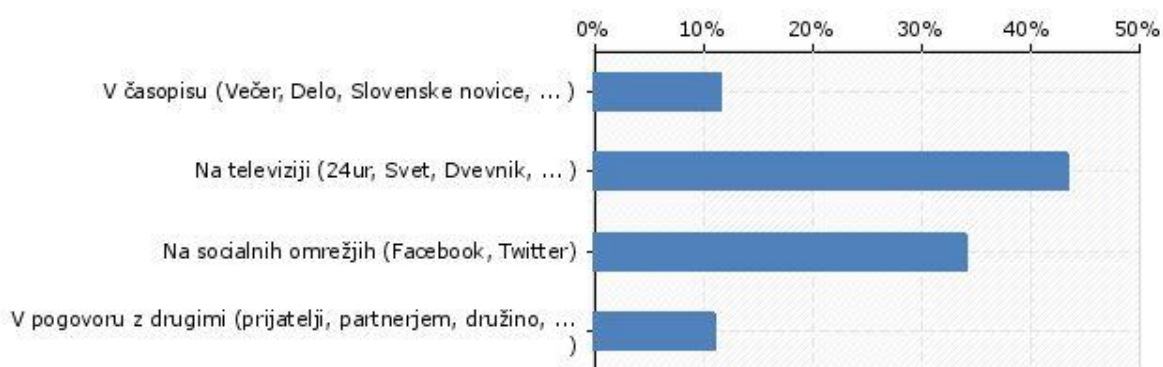
5.4 Kako ste se sprva odzvali na množično priseljevanje beguncev?

Graf 4

Pri naslednjem vprašanju smo želeli izvedeti, kakšno je bilo mnenje anketirancev na začetku begunske krize, ko so se začele pojavljati prve objave o begunski krizi v medijih. Tukaj smo odgovore razdelili na 3 možnosti. Največ se jih je odločilo za drugi odgovor, ki je bil: Bil/-a sem proti, saj ne spadajo k nam/so nasilni/ ... Teh je bilo 80 od celotnega vzorca, medtem ko jih je bilo 43 odgovorilo: Bil/-a sem za, saj očitno iščejo boljše pogoje za življenje. Ostali anketiranci so odgovorili, da so neopredeljeni oziroma jim je vseeno. Na podlagi odgovorov smo lahko sklepali, da Slovenci že takoj na začetku niso pozitivno sprejeli beguncev, upamo si pa tudi trditi, da so veliko vlogo pri tem že na začetku imeli mediji in njihova predstavitev begunske krize.

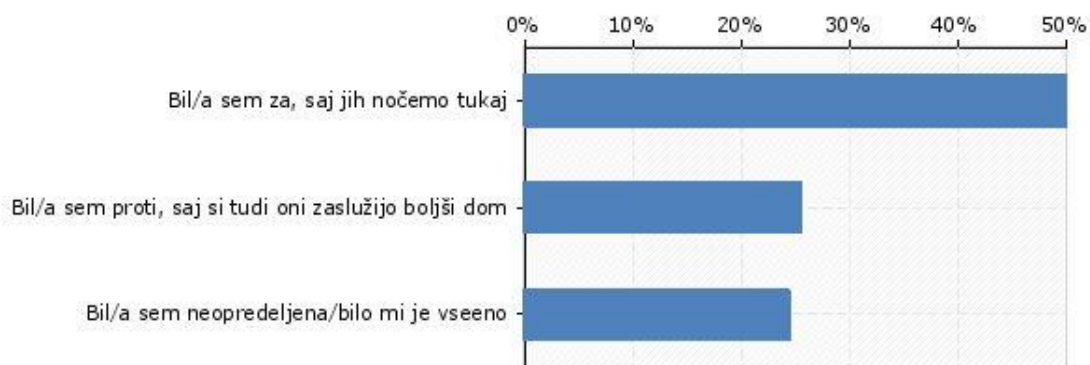
5.5 Kje ste prebirali največ informacij o begunski krizi tekom dogajanja?

Graf 5

Naše naslednje vprašanje je bilo postavljeno z namenom, da izvemo, kje so anketiranci največ izvedeli o begunski krizi, saj bi to bilo v skladu s hipotezami našega diplomskega dela. Anketiranec je imel možnost odgovoriti na eno izmed štirih odgovorov, podobno kot pri tretjem vprašanju pa smo vključili tiskane in digitalne medije (časopis, televizija, socialna omrežja), prav tako pa tudi možnost, da so največ izvedeli v pogovoru z drugimi (prijatelji, partnerjem, družino ...). Tukaj se je ponovil podoben vzorec kot pri tretjem vprašanju, vendar se je že opazilo odstopanje – največji odstotek anketirancev je sicer največ spremljalo dogajanje na televiziji (43 %), razmeroma velik pa je bil tudi delež tistih, ki so informacije pridobivali iz socialnih omrežij (34 %). Ker smo med izdelavo naše diplomske naloge spremljali tudi količino novic ter objav v medijih, smo ugotovili, da je bilo največ objav na socialnih omrežjih, posledično pa se je to ujemalo z odgovori na to vprašanje, saj je narasel odstotek ljudi, ki so največ informacij pridobili na socialnih omrežjih. S tem smo ugotovili, da je na stališča anketirancev o begunski krizi vplivala količina objav, prav tako pa tudi dejstvo, kje so bile objavljene, na ta način pa smo delno potrdili hipotezo, da so socialna omrežja po vplivu na javno mnenje v primeru celo prekosila digitalne in tiskane medije. Velja pa seveda opozoriti, da je naš vzorec relativno majhen in nereprezentativen, zato bi bilo sleherno posploševanje na celotno populacijo prenačljeno.

5.6 Kako ste se odzvali na postavitve žične ograje na slovenski meji, da bi preprečili vstop beguncem v našo državo?

Graf 6

To vprašanje je bilo zastavljeno z namenom, da ugotovimo, kakšna so bila mnenja anketirancev o postavitvi žične ograje na meji, ki je takrat dvignila veliko prahu. Podobno vprašanje je v tistem času prav tako zastavila tudi agencija Ninamedia, ki je opravljala anketo

Vox populi za Televizijo Slovenija in časopis Dnevnik. Anketa je bila opravljena po telefonu na vzorcu 700 oseb med 16. in 19. Novembrom 2015, rezultati pa so bili podobni našim – 79 % je odgovorilo, da se z ograjo strinja, 21 % pa ne. Pri nas so anketiranci prav tako v povprečju najpogosteje izbrali odgovor, da postavitve žične ograje podpirajo, teh je bila polovica, kot vidimo na zgornjem na grafu, medtem ko se jih je ostala polovica razdelila med nasprotnike in neopredeljene.

5.7 V spodnji tabeli označite, koliko ste verjeli novicam, ki so jih objavili mediji, od tega pomeni 1 = nič nisem verjel/-a in 4 = popolnoma sem verjel/-a.

Graf 7

Naše naslednje vprašanje se je nanašalo na to, koliko anketiranci verjamejo objavam različnim medijem, posledično pa smo pridobili tudi približne informacije o tem, kateremu mediju so naši anketiranci najbolj oziroma najmanj zaupali. V odgovoru smo zajeli tri različne medije, kot odgovor pa smo ponudili novice v časopisih, na televiziji in na socialnih omrežjih. Ugotovili smo, da so anketiranci najbolj verjeli novicam na televiziji, 41 % se jih je odločilo za oceno tri ali štiri, kar pomeni, da so skorajda popolnoma verjeli. Iz zgornjega grafa pa je razvidno tudi, da anketiranci niso pretirano verjeli nobenemu mediju, saj jih je večina izbrala drugi odgovor, ki označuje izrazito pomanjkanje zaupanja. Iz tega lahko sklepamo, da je naš vzorec dovzeten za objave v medijih, prav tako pa smo si upali trditi, da ima to povezavo s povprečno starostjo naših anketirancev. Večina jih je bila stara od 21 do 35 let, v teh letih pa so ljudje do medijev tudi najbolj kritični. S tem vprašanjem smo bili tako tudi bližje eni izmed hipotez našega diplomskega dela, torej v kolikšni meri so mediji vplivali na stališča ljudi o begunski krizi oziroma sooblikovali njihovo stališče do tega problema.

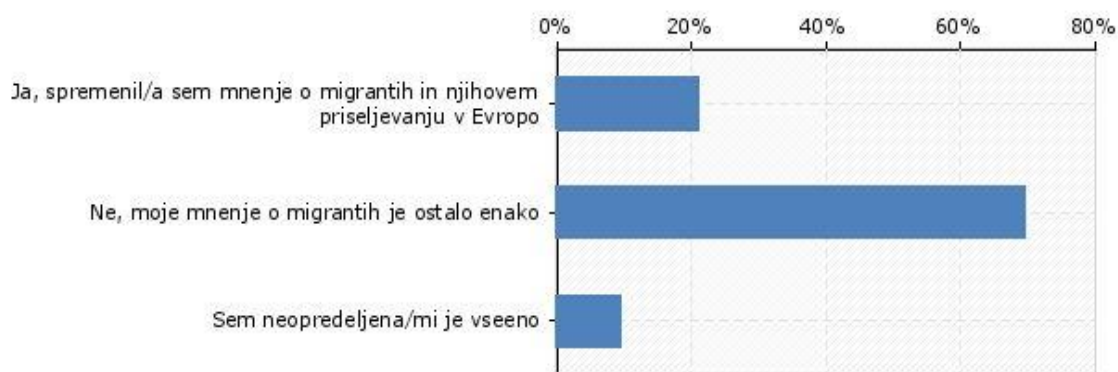
5.8 Kako se vam zdi, da so socialna omrežja (Facebook, Twitter) prikazala begunce?

Graf 8

Naslednje vprašanje je bilo prav tako v pomoč pri doseganju hipotez diplomske naloge. Anketirance smo namreč povprašali, kako so socialna omrežja po njihovi oceni prikazala migrante. Kot ena izmed hipotez je bila tako navedena izrecno za socialna omrežja, kako je poplava objav na le-teh vplivala na stališča in mnenje Slovencev. Tako se je večina anketirancev pri tem vprašanju odločila, da so socialna omrežja begunsko krizo prikazala negativno, teh je bilo kar 62 %. Nekaj se jih je strinjalo tudi z odgovorom, da so socialna omrežja ta problem prikazala nevtralnno (26 %), kar pa je prav tako negativno, kot smo ugotovili v poglavju 4, kjer smo analizirali delček socialnih omrežij, vsekakor pa smo po našem mnenju izbrali najbolj močno socialno omrežje, torej Facebook, saj ga uporablja največ posameznikov.

5.9 Se je vaše mnenje o beguncih med begunsko krizo (tj. v času od oktobra 2015 pa do sedaj) morda kaj spremenilo?

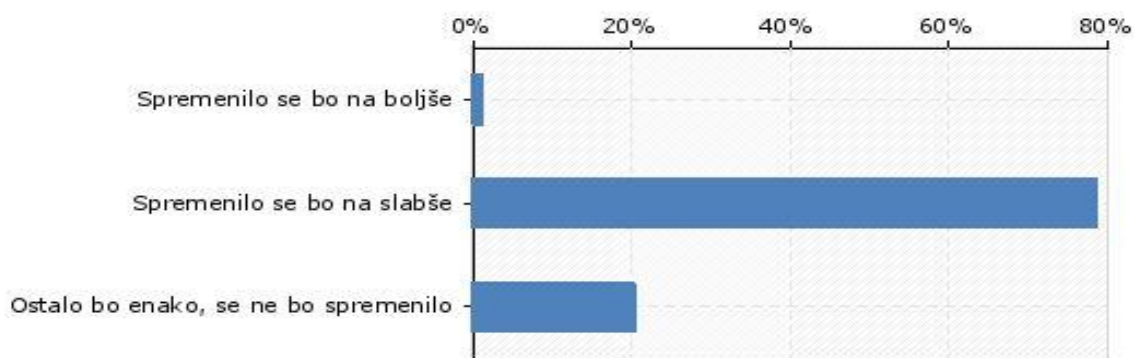

Graf 9⁵

Pri tem vprašanju nas je zanimalo, kako se je spremenilo mnenje javnosti od začetka begunske krize pa do sedaj, s tem smo skušali odmeriti vpliv medijev na stališča Slovencev o tej problematiki. Bili smo mnenja, da so se stališča javnosti med samim dogajanjem spremenila, saj na začetku dogajanja ni bilo toliko objav v medijih kot nekaj mesecev kasneje, morda zato, ker so mediji begunsko krizo podcenjevali. Vprašanje smo tako razdelili na 3 odgovore, največ anketirancev pa je bilo mnenja, da je njihovo stališče o beguncih ostalo enako, teh je bilo 70 %, kar je spodbilo našo začetno hipotezo. Vseeno pa je bilo med njimi tudi 21 % takšnih, ki so svoje stališče o beguncih spremenili, kar je glede na naš vzorec še prav tako velik odstotek. Tukaj moramo ponovno poudariti, da so bili naši anketiranci v povprečju mladi ljudje z neposrednim dostopom do vseh elektronskih medijev, vključno s socialnimi omrežji, ki so si lahko tako hitro izoblikovali svoje mnenje. Veliko mladih se je opiralo tudi na socialna omrežja, tam pa so prav tako večinoma objavljali negativne, sovražno nastrojene novice o beguncih. Iz tega smo tako lahko sklepali, da so odgovori na to vprašanje delno potrdili naše hipoteze.

5.10 Kako mislite, da se bo spremenilo stanje v Evropi po prihodu beguncev?

⁵ Opomba: Napačna uporaba besede migrant v anketi; migrant ni enako begunec.

Graf 10

Naše zadnje vprašanje pa je bilo bolj filozofske narave, saj smo želeli vedeti, kako gledajo anketiranci na prihodnost Evrope zdaj po takšnem masivnem prihodu beguncev. S tem vprašanjem smo želeli le potrditi stališča posameznikov o tem problemu. Analiza objav in komentarjev na socialnih omrežjih je pokazala, da se Slovenci bojijo prihoda ljudi z drugo vero, načinom življenja, mentaliteto, celo potencialnih teroristov med njimi, češ da bodo ti zavzeli Evropo in nam vsilili svojo vero. [14] To so potrdili rezultati zadnjega vprašanja, kjer je kar 79 % anketirancev odgovorilo, da se bodo po prihodu beguncev razmere v Evropi spremenile na slabše.

5.11. Izmerjeno javno mnenje

Ker pa seveda naša anketa ni dovolj, da bi pridobili bolj realno sliko mnenja javnosti o begunski krizi, smo raziskali še ankete s spletnih medijev, opravljene med begunsko krizo. Prav tako nas zanima, koliko se je mnenje javnosti o beguncih med dogajanjem spreminjalo, kar smo poskušali ugotoviti tudi v naši anketi. Prav tako pa je to ena izmed hipotez našega diplomskega dela.

Zbrali smo več različnih anket. V Delu so junija 2015 [16] svpraševali po tem, ali je treba beguncem pomagati. Kar 70 % vprašanih je takrat odgovorilo, da podpirajo pomoč in reševanje beguncev, skoraj polovica vprašanih je bila naklonjenih azilnemu sistemu v Evropski uniji, dobra tretjina pa slednjega ni podpirala. Stališče do azilnega sistema Evropske unije se je, kot smo videli v nadaljnjem raziskovanju, čez čas drastično spremenilo in večina je postala do njega kritična. Anketa je merila tudi naklonjenost ljudi nastanitvi

beguncev v bližini naseljenih krajev in 60 % anketirancev temu ni nasprotovalo. Ko je Zmago Jelinčič na socialnem omrežju objavil, da bi se naj begunci začeli vseljevati v njihove domove ali blizu njih, kar smo omenili v poglavju 4, pa je izbruhnila panika. Politiki in begunci so postali tarče sovražnih komentarjev. Ista časopisna hiša je septembra 2015 izvedla novo anketo, tokrat z vprašanjem, koliko beguncev naj bi Slovenija sprejela. Četrtnina vprašanih je menila, da je zgornja številka tisoč beguncev, kar je skladno s pričakovanji Evropske komisije in pripravljenostjo slovenske vlade. Nadaljnjih 12 odstotkov je bilo mnenja, da naj Slovenija sprejme do 100 beguncev, kar kaže na končni rezultat več kot tisoč beguncev. Rezultati kažejo, da so bili na začetku begunske krize prebivalci Slovenije do beguncev bolj odprti, kasneje pa je njihova gostoljubnost izpuhtela, saj so jih takrat želeli sprejeti vsaj nekaj, v primerjavi s sedanostjo, ko jih večina ne želi sprejeti niti enega. [17]

Podobne rezultate kaže tudi naslednja anketa, ki so jo opravili septembra 2015 po naročilu Slovenskih novic, kjer so ugotovili, da bi beguncem v stiski pomagalo 76 % Slovencev, večina z obutvijo in hrano, trije odstotki pa bi jih celo sprejeli pod svojo streho. Prav tako se je 62 % Slovencev strinjalo, da je Slovenija dolžna sprejeti begunce. Beguncem so bili bolj naklonjeni ljudje iz urbanih mestnih okolij in z visokošolsko izobrazbo, med njimi pa je bilo veliko takih, ki so starejši od 65 let. [18]

Opravljenih je bilo tudi več anket o postavitvi ograje s Hrvaško, odgovori so se pa razlikovali glede na čas izvedbe ankete. V Delovi anketi iz septembra 2015 je npr. ideji o postavitvi ograje nasprotovalo še več kot 70 % vprašanih, medtem ko je podobna anketa v novembru 2015 pokazala ravno obratno sliko, in sicer skoraj 60% vprašanih, ki so postavitev ograje na meji podpirali. [19]

To so samo nekatere od številnih anket iz tistega časa. Vse po vrsti pa kažejo premike v javnem mnenju o beguncih. Nekje do konca oktobra 2015 so tako ljudje do beguncev v glavnem gojili pozitivna čustva, potem pa se je čez noč vse obrnilo na glavo in rezultati novembrskih anket kažejo že precej bolj črno sliko. Kar pomeni, da se je mnenje slovenskega prebivalstva močno spremenilo praktično v obdobju enega samega meseca. Na začetku begunske krize so celo mediji prikazovali bolj pozitivno sliko beguncev, kar smo ugotovili skozi novice, ki smo jih našli na raznih spletnih medijih, kot so Delo.si, 24ur.com, Rtv slo.si, kjer so bile objave sprva bolj pozitivno naravnane. Ko je čas tekkel, pa se je pričelo razpoloženje tako v medijskih objavah kot v anketah kvariti, kar nakazuje na korelacijo med objavami medijev in javnim mnenjem. Kaj se je zares dogajalo v tistem času v realnosti in

njenem medijskem zrcalu, da se je blaga naklonjenost prebivalcev Slovenije spremenila v otipljivo nestrpnost, ne moremo zagotovo vedeti. Samo ugibamo lahko, da so k temu v veliki meri pripomogli mediji s čedalje bolj kritičnim poročanjem o beguncih: prenapihovanjem redkih konfliktov v begunskih centrih, zamenjavo humanitarnega miselnega okvirja z varnostnim, poudarjanjem stroškov oskrbe beguncev, takšnimi in drugačnimi zgodbami. Če bi hoteli zanesljivo potrditi ali ovreči našo hipotezo, da so za zasuk javnega mnenja o beguncih v prvi vrsti odgovorni mediji, med njimi zlasti socialna omrežja, bi to zahtevalo bolj sistematično in poglobljeno raziskavo.

6 SKLEP

S pomočjo prepleta različnih metod smo tako dokazali ali ovrgli vse hipoteze, ki smo si jih zastavili. Ugotovili smo, da so mediji s svojim negativnim poročanjem krojili odnos javnosti do begunske krize, pri dokazovanju le-tega smo si pomagali z deskriptivnimi in eksperimentalnimi metodami. Prav tako smo s pomočjo komparativnih metod primerjali tokratno begunsko krizo z begunskimi krizami na območju Jugoslavije v preteklosti ter ugotovili, da so mediji že takrat močno sooblikovali javno mnenje. S pomočjo eksperimentalnih metod pa smo lahko delno potrdili hipotezo, da socialna omrežja vedno bolj vplivajo na stališča javnosti in so v nekaterih primerih celo preseгла vpliv ostalih medijev, pa čeprav so bile objave na socialnih omrežjih pogosto nepreverjene, izrazito sovražno nastrojene, polne pravopisnih napak ter celo rasistične.

Pri pisanju diplomskega dela smo si lahko pomagali z veliko literature ter virov, predvsem v elektronski obliki, saj je to novejša tematika, vseeno pa je o njej ogromno napisanega. Zelo so nam pomagale že znane raziskave, ki so jih opravljali Mirovni Inštitut in druge neprofitne organizacije, njihove raziskave pa smo lahko povezali z našimi rezultati. Anketa, ki smo jo opravili, nam je pomagala pri boljšem razumevanju javnega mnenja o begunski krizi.

Namen našega diplomskega dela je bil preveriti domnevo o vplivu medijev in socialnih omrežij na posameznike, ki pa se v javnosti ne omenja veliko, saj se jih veliko tega sploh ne zaveda, drugi pa si morda ne želijo priznati. Vsekakor pa smo ugotovili, da je slovenska mladina dokaj kritična za objave v medijih in socialnih omrežjih, kar kaže na svetlejšo plat našega naroda, saj smo mnenja, da ne smemo dovoliti, da bi nas nadzorovali mediji. Že zaradi tega ne, ker moramo razviti svoje lastno mišljenje na podlagi dejstev, ki pa se velikokrat izgubijo v novicah, saj zaradi različnih interesov, manipulacije in splošne koristi spremenijo ali celo prikrijejo ta dejstva. Naučili smo se, da moramo biti kritični in odprti do vseh objav, ki se pojavijo v medijih ali na socialnih omrežjih, saj bomo le tako razmišljali s svojo glavo in ne dovolili okolici, da nam kroji mišljenje.

Eden od ciljev našega diplomskega dela je bil ugotoviti, ali se bodo hipoteze, ki smo si jih zastavili na začetku, potrdile ali ne. V nadaljevanju so napisane vse hipoteze in njihova potrditev oz. zavrnitev.

Hipoteza 1: Mediji so s svojim (pretežno negativnim) načinom poročanja vplivali na odnos javnosti do begunske krize.

To hipotezo smo **potrdili**. Mediji so dejansko močno krojili odnos javnosti do begunske krize, to smo ugotovili s pomočjo analize poročil na spletnih medijih kot anket javnega mnenja in socialnih omrežij.

Hipoteza 2: Novinarji, uredniki idr. medijski deležniki niso profesionalno opravili svojega dela – niso dosledno preverjali pričevanja ljudi, verodostojnosti virov, niso se prepričali o razmerah na lastne oči, na kraju dogajanja, in niso se zavedali občutljivosti tematike in svoje odgovornosti pri poglobljanju škodljivih predsodkov in stereotipov o tujcih in muslimanih.

Ta hipoteza se je **delno potrdila**. Ugotovili smo sicer, da je bilo veliko objav vsaj delno neresničnih, prav tako pa so avtorji velikokrat pozabili na občutljivost tematike in pisali o beguncih negativno in subjektivno, nismo pa mogli preveriti, v kolikšni meri so bili novinarji neprofesionalni, ker nismo imeli vpogleda v ozadje novinarskega in uredniškega dela. Prav tako nam manjkajo konkretne analize posameznih medijev in statistični podatki, s katerimi bi lahko z gotovostjo potrdili našo hipotezo.

Hipoteza 3: V poplavi poročil je bil delež evidentno neresničnih ali vsaj nepreverjenih novic, obvestil, zgodb, pričevanj, visok, na internetnih medijih pa je krožilo veliko sumljivih ali celo namerno ponarejenih fotografij in video posnetkov.

Hipotezo smo **potrdili**. Osredotočili smo se na spletne medije, predvsem na socialna omrežja, kjer smo analizirali objave na socialnih omrežjih in v spletnih medijih in ugotovili, da je bilo veliko objav, novic in videev nepreverjenih, komentarji pod njimi pa so bili v veliki večini sovražno nastrojeni in velikokrat tudi nasilni.

Hipoteza 4: Socialna omrežja so po vplivu na javno mnenje v tem primeru (morda sploh prvič) prekosila tiskane in digitalne medije.

Ta hipoteza se je **delno potrdila**. S pomočjo analize strani na Facebooku, ki je namenjena vzbujanju sovražstva do beguncev, smo lahko ocenili moč vpliva objav in komentarjev na uporabnike tega socialnega omrežja. Opazili smo tudi veliko objav, komentarjev in novic na Facebooku, ki je postal za mnoge glavni ali celo edini vir informacij o begunski krizi. Po količini (ne pa tudi kakovosti) objav in odzivov nanje ter intenzivnosti razprav so socialna

omrežja (Facebook, Twitter,...) prekosila tradicionalne tiskane in digitalne medije – najbrž tudi zato, ker so mnogi mainstream mediji zaradi sovražnega govora komentiranje člankov o begunski krizi na svojih spletnih straneh onemogočili in so si zato ljudje dali duška na socialnih omrežjih.

Hipoteza 5: Pri begunskih krizah v preteklosti na tleh Slovenije oziroma Jugoslavije je bil odziv javnosti drugačen kot pri tokratni begunski krizi.

Te hipoteze naša analiza ni potrdila. Našli smo veliko podrobnosti med begunsko krizo na tleh Jugoslavije leta 1992 in lansko begunsko krizo – tako v medijskem poročanju kot v ravnanju oblasti in odzivih javnosti na oboje.

Vsekakor pa obstaja še en velik problem, ki smo ga lahko videli v našem diplomskem delu – sovraštvo Slovencev do beguncev. Seveda si lahko vsak oblikuje svoje mnenje in ni nujno, da moramo imeti begunce »radi«, pa vendar je zaskrbljujoče dejstvo, kako sovražno in nasilno smo se Slovenci odzvali v primeru te begunske krize. Žalostno je, da je slovenska javnost tako sovražno in rasistično nastrojena, prav tako pa se nekateri bojijo, kaj se bo zgodilo, če bodo vse te besede na socialnih omrežjih prešle v dejanja.

VIRI IN LITERATURA

- [1] M. Horvat, J. Verschueren in I. Žagar, „Mediawatch: Retorika begunske politike v Sloveniji,“ 1995-2001. [Elektronski]. Available: <http://mediawatch.mirovni-institut.si/edicija/seznam/09/mediawatch09.pdf>. [Poskus dostopa 12 Avgust 2016].
- [2] P. Grimani, „Diplomsko delo: komunikacijski vidik integracije beguncev,“ 2003. [Elektronski]. Available: <http://dk.fdv.uni-lj.si/dela/Grimani-Petra.PDF>. [Poskus dostopa 17 Avgust 2016].
- [3] B. Videmšek, „Zakaj se je prav zdaj proti Evropi podalo toliko ljudi,“ 2015 September 2015. [Elektronski]. Available: <http://www.delo.si/svet/krize/zakaj-se-je-prav-zdaj-proti-evropi-podalo-toliko-ljudi.html>. [Poskus dostopa 15 Avgust 2016].
- [4] K. Štok, „Zakaj je prišlo do begunske krize ravno zdaj (I. del),“ 14 September 2015. [Elektronski]. Available: <http://www.rtv slo.si/svet/zakaj-je-prislo-do-begunske-krize-ravno-zdaj-i-del/373867>. [Poskus dostopa 20 Avgust 2016].
- [5] M. Ladić, K. Vučko in ... [et al.], „Mirovni inštitut: Razor-wired publikacija,“ 2016. [Elektronski]. Available: http://www.mirovni-institut.si/wp-content/uploads/2016/03/Razor_wired_publikacija_web.pdf. [Poskus dostopa 15 Avgust 2016].
- [6] „Od kod prihajajo begunci in zakaj zapuščajo domove?,“ Amnesty International, 1 Januar 2016. [Elektronski]. Available: <http://www.amnesty.si/zakaj-bezijo>. [Poskus dostopa 22 Avgust 2016].
- [7] N. Davies, Zgodbe s ploščate Zemlje: laži, izkrivljanja in propaganda v globalnih medijih, Mengeš: Ciceron, 2011.
- [8] J. Rovšek, „Mediawatch: Zasebno in javno v medijih,“ 2005. [Elektronski]. Available: <http://mediawatch.mirovni-institut.si/edicija/seznam/16/mediawatch16.pdf>. [Poskus dostopa 23 Avgust 2016].
- [9] W. Lippman, Javno mnenje, Ljubljana: FDV, 1999.
- [10] A. Žužek, „Kako nemški mediji cenzurirajo posnetke nasilnih prebežnikov,“ Siol.net, 22 September 2015. [Elektronski]. Available: <http://siol.net/novice/svet/kako-nemski-mediji-cenzurirajo-posnetke-nasilnih-prebežnikov-389854>. [Poskus dostopa 20 Avgust 2016].
- [11] L. Kučič, „Navodila za uporabo novic ali kako se obvarovati pred medijsko histerijo,“ Mnenje, 15 December 2015. [Elektronski]. Available:

- <https://podcrto.si/navodila-za-uporabo-novic-ali-kako-se-obvarovati-pred-medijsko-histerijo/>. [Poskus dostopa 20 Avgust 2016].
- [12] N. Chomsky, *Media Control*, New York: Seven Stories Press, 1997.
- [13] B. Vezjak, „Sovrašstvo Slovencev do beguncev: zelo kratek vodič,“ 29 Avgust 2015. [Elektronski]. Available: <https://vezjak.com/2015/08/29/sovrasstvo-slovencev-do-beguncev-zelo-kratek-vodic/>. [Poskus dostopa 20 Avgust 2016].
- [14] „Slovenija Zavaruj Meje,“ 26 Avgust 2015. [Elektronski]. Available: <https://www.facebook.com/SlovenijaZavarujMeje/?fref=ts>. [Poskus dostopa 22 Avgust 2016].
- [15] „Zephoria.com,“ Julij 2016. [Elektronski]. Available: <https://zephoria.com/top-15-valuable-facebook-statistics/>. [Poskus dostopa 4 September 2016].
- [16] V.L., „Žurnal24,“ 1 Junij 2015. [Elektronski]. Available: <http://www.zurnal24.si/slovinci-podpirajo-kvote-za-begunce-clanek-251076>. [Poskus dostopa 4 September 2016].
- [17] Z. Potič, „Delo.si,“ 21 September 2015. [Elektronski]. Available: <http://www.delo.si/novice/politika/anketa-dela-slovenija-naj-zaradi-beguncev-uvede-nadzor-meja.html>. [Poskus dostopa 4 September 2016].
- [18] „Regionalobala.si,“ 7 September 2015. [Elektronski]. Available: <http://www.regionalobala.si/novica/anketa-slovinci-bi-beguncem-pomagali>. [Poskus dostopa 4 September 2016].
- [19] „Radiokrka,“ 12 November 2015. [Elektronski]. Available: http://www.radiokrka.com/poglej_clanek.asp?ID_clanka=184803. [Poskus dostopa 4 September 2016].
- [20] G.C., „Vox populi: 79 odstotkov anketiranih se strinja z ograjo na meji,“ 22 November 2015. [Elektronski]. Available: <http://www.times.si/slovenija/vox-populi-slabe-stiri-petine-slovencev-podpira-ograj-na-meji--07ac9dfe0488acc6ab959ea4c828959bdacf274e.html>. [Poskus dostopa 20 Avgust 2016].